

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСНА ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ
МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ПІВДЕННИЙ МІЖРЕГІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧИЙ КОНСОРЦІУМ «ПІВДЕННИЙ»
ПРОДОВОЛЬЧА І СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ООН (FAO)
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКОВИЙ ПАРК «АГРОПЕРСПЕКТИВА» МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК ВАЙЕНШТЕФАН-ТРИЗДОРФ (НІМЕЧЧИНА)
КРАКІВСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ПОЛЬЩА)
КОСТАНАЙСЬКИЙ ІНЖЕНЕРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. ДУЛАТОВА (КАЗАХСТАН)
ВІРМЕНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ВІРМЕНІЯ)
УНІВЕРСИТЕТ БАНЯ-ЛУКИ (БОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА)
ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ ТА РОЗВИТКУ MZURI WORLD Sp.zo.o (Польща)
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПОЛЬОВИХ КУЛЬТУР «СЕЛЕКЦІЯ»
(РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА)

**ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ
ВІЙНИ І ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ:
ГЛОБАЛЬНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ВИМІРИ**

МІЖНАРОДНИЙ ФОРУМ

**Тези доповідей
учасників міжнародної науково-практичної конференції**

1-2 червня 2023 р., м. Миколаїв,

Миколаїв
2023

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
NATIONAL ACADEMY OF AGRICULTURAL SCIENCES OF UKRAINE
MYKOLAIV REGIONAL MILITARY ADMINISTRATION
MYKOLAIV REGIONAL COUNCIL
SOUTHERN INTER-REGIONAL SCIENTIFIC CENTER OF THE NATIONAL ACADEMY OF
AGRICULTURAL SCIENCES OF UKRAINE
SCIENTIFIC, EDUCATIONAL AND PRODUCTION CONSORTIUM «PIVDENNY»
FOOD AND AGRICULTURAL ORGANIZATION OF THE UN (FAO)
MYKOLAIV NATIONAL AGRARIAN UNIVERSITY
«AGROPERSPECTIVE» SCIENCE PARK OF THE
MYKOLAIV NATIONAL AGRARIAN UNIVERSITY
WEIHENSTEPHAN-TRIESDORF UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCE (GERMANY)
KRAKOW UNIVERSITY OF ECONOMICS (POLAND)
KOSTANAI UNIVERSITY OF ENGINEERING AND ECONOMICS NAMED AFTER
M. DULATOV (KAZAKHSTAN)
ARMENIAN NATIONAL AGRICULTURAL UNIVERSITY (ARMENIA)
UNIVERSITY OF BANJA LUKA (BOSNIA AND HERZEGOVINA)
RESEARCH AND DEVELOPMENT CENTER MZURI WORLD SP.ZO.O (POLAND)
STATE SCIENTIFIC AND RESEARCH INSTITUTE OF FIELD CULTURES «SELECTSIA»
(REPUBLIC OF MOLDOVA)

**FOOD SECURITY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS
OF THE WAR AND POST-WAR RECOVERY:
GLOBAL AND NATIONAL DIMENSIONS**

INTERNATIONAL FORUM

**Proceedings
of the international scientific-practical conference**

Mykolaiv, June 1-2, 2023

Mykolaiv
2023

УДК [338.439.6(477):355.018]-027.511-027.542
П-78

Редакційна колегія:

Головний редактор:

В. С. Шебанін – д-р техн. наук, професор, академік НААН

Заступники головного редактора:

Д. В. Бабенко – канд. техн. наук, професор

М. Д. Карпенко – директор Наукового парку
«Агроперспектива» МНАУ

Відповідальний секретар: Н. В. Потривасєва – д-р екон. наук, професор

П-78

Продовольча безпека України в умовах війни і післявоєнного відновлення: глобальні та національні виміри. Міжнародний форум : доповіді учасників міжнародної науково-практичної конференції, 01 червня 2023 р., м. Миколаїв / Міністерство освіти і науки України ; Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2023. 379 с.

Збірка містить тези доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції Міжнародного форуму «Продовольча безпека України в умовах війни і післявоєнного відновлення: глобальні та національні виміри», що відбулася 01 червня 2023 р. у Миколаївському національному аграрному університеті. У тезах доповідей розкрито обліково-аналітичні та фінансові аспекти забезпечення продовольчої безпеки України, потенціал сталого розвитку України, визначено роль місцевого економічного розвитку для формування продовольчої безпеки громад, висвітлено роль інтеграції освіти, науки, виробництва і влади у становленні продовольчої незалежності країни, а також шляхи впровадження екологічно безпечних, енерго- і ресурсозберігаючих агропродовольчих технологій в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

УДК [338.439.6(477):355.018]-027.511-027.542

*Відповідальність за підбір і виклад інформації несуть самі автори.
Тези у збірнику представлено в авторській редакції.*

ISBN 978-617-7149-69-8

© Миколаївський національний
аграрний університет, 2023

СЕКЦІЯ 1. ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНИХ, ЕНЕРГО- І РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧИХ АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

УДК 633.1/.85:330.552:338.43:631.559(477)

СТАН І ПРОБЛЕМИ ВИРОЩУВАННЯ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Бараболя О. В., канд. с.-г. наук, доцент

Доронін С. М., здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії

e-mail: olga.barabolia@pdaa.edu.ua

Полтавський державний аграрний університет

Анотація. На сьогодні вирощування сільськогосподарських культур в Україні перебуває у скрутних умовах через активні бойові дії, часткову окупацію земель, замінування тощо. Також існують проблеми з забезпечення виробництва насінням, добривами, засобами захисту рослин, паливо-мастильними матеріалами та інші. Враховуючи досвід 2022 року, у поточному році прогнозується збільшення посівних площ під олійні культури, ніж під зерновими, з метою забезпечення більших прибутків.

Ключові слова: врожайність, зернові культури, олійні культури, валовий збір.

Вирощування сільськогосподарських культур в Україні наразі перебуває у значно скрутніших умовах, ніж зазвичай, коли посівні кампанії стикалися з достатнім переліком проблем: погодні умови, ціни на посівний матеріал, паливно-мастильні матеріали, добрива та засоби захисту рослин тощо. З минулого року перед вітчизняними аграріями постали більші випробування – посів культур, догляд за ними, збір урожаю та збут сільськогосподарської продукції в умовах повномасштабної війни. Так, за результатами 2022 року виробництво зернових культур в Україні скоротилося порівняно з 2021 роком на 37 % (до 53,9 млн т) [1], що зумовлено наступними факторами: веденням бойових дій; тимчасовою окупацією частини українських територій; замінуванням звільнених територій; зниженням урожайності культур порівняно з 2021 роком; ускладненим і суттєво розтягнутим у часі збором урожаю через дощову погоду восени тощо.

Посівна кампанія 2023 року в Україні буде найскладнішою за всі роки, починаючи з незалежності країни, оскільки повномасштабна війна триває, а її наслідки мають ще більш негативний вплив через [1, 2]:

- зменшення посівних площ від 3,8 до 7 млн га, що становить 13,3–31,8 % відносно 2021 року, через бойові дії, окупацію або замінування;

- недолік запасів насіння, добрив, засобів захисту, палива тощо;

- рівень підживлення озимих культур відбувся у неповній мірі, оскільки закупівлі добрив і засобів захисту становили 40 % від рівня 2021 року, що вплине на врожайність і якість продукції;

- недолік фінансових ресурсів через проблеми зі збутом продукції у 2022 році тощо.

Також прогнозується зменшення врожаю зернових культур у 2023 році на 46 млн тонн або на 15 % від рівня 2022 року через підвищення собівартості їх вирощування та збільшення посівних площ олійних культур (ріпаку, сої, соняшнику) [3]. Це пов'язано з тим, що у 2022 році експорт олійних культур збільшився у 2,1 рази (7,9 млн т) відносно 2021 року завдяки зменшенню експорту продуктів їх переробки (олії й макухи) та необхідністю аграріїв повернути вкладені кошти з метою продовження своєї діяльності. При цьому, експорт зернових у 2022 році становив 38,4 млн т, що на 24 % менше за попередній рік [1].

Також найбільш значною проблемою для подальшої діяльності українських агровиробників є зростання розриву між світовою та внутрішніми цінами. Наприклад, до початку війни цей розрив становив приблизно 40 дол. на тонні для зернових, то у 2022 році – вже майже 150 дол. на тонні. Вони складають додаткові витрати виробника на логістичні витрати, страхування та всі ризики, які наразі сплачує лише українська сторона [1]. Таким чином, зменшуються фінансові ресурси виробників, що безпосередньо впливає на наступну посівну, та негативно впливає на вітчизняну економіку, оскільки зменшуються податкові надходження і виробництво продукції з доданою вартістю. Окрім того, прямі збитки від війни в сільському господарстві України станом на вересень 2022 року оцінювалися у 6,6 млрд дол. [4].

Посів озимих культур під урожай 2023 року було здійснено на 4,8 млн га, що на 26 % менше за 2021 рік на контрольованих територіях і на 43 % менше до посівів на всій території України. При цьому, у центральних і північно-східних областях посівні площі були більш критично зменшені у зв'язку з проблемами їх реалізації через обмежені експортні можливості та коштовну логістику. Територіальне розміщення регіонів поблизу морських портів і кордонів з ЄС дозволяє встановлювати вищу ціну на сільськогосподарську продукцію порівняно з регіонами на півночі та сході України (рис. 1). Однак, навіть у західних областях ціни є збитковими.

Зменшення посівних площ зернових культур обумовлено фактором більшої прибутковості (у два рази) олійних культур на світовому ринку. Отже, прогнозується, що посівні площі під останніми будуть на рівні 9,7 млн га, що на 32 і 9% більше за показники 2022 і 2021 років відповідно. Тоді як під зерновими культурами – 8,7 млн га, що менше на 22 і 45% за показники 2022 і 2021 років відповідно. Подібна ситуація вперше – коли посівні площі під олійними культурами будуть більше, ніж під зерновими [2].

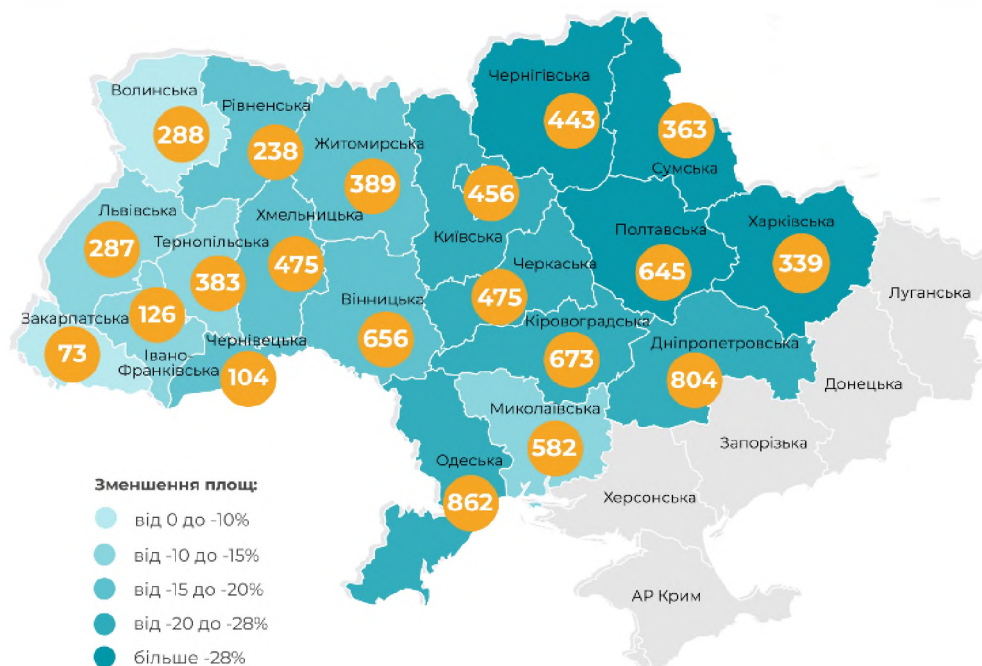

Рисунок 1. Прогноз посівних площ зернових культур у 2023 році, тис. га
Дані: [2]

Зважаючи на вищезазначені проблеми, очікувана врожайність зернових знизиться залежно від регіону та культури на 10–30 % порівняно з середньою урожайністю минулих років (рис. 2). У підсумку валовий збір зернових у 2023 році може становити 34 млн т, що менше на 37 і 60 % показників 2022 і 2021 років. В той же час валовий збір олійних культур очікується більшим за попередні періоди на 13 і 15 % відповідно – на рівні 19,3 млн т.

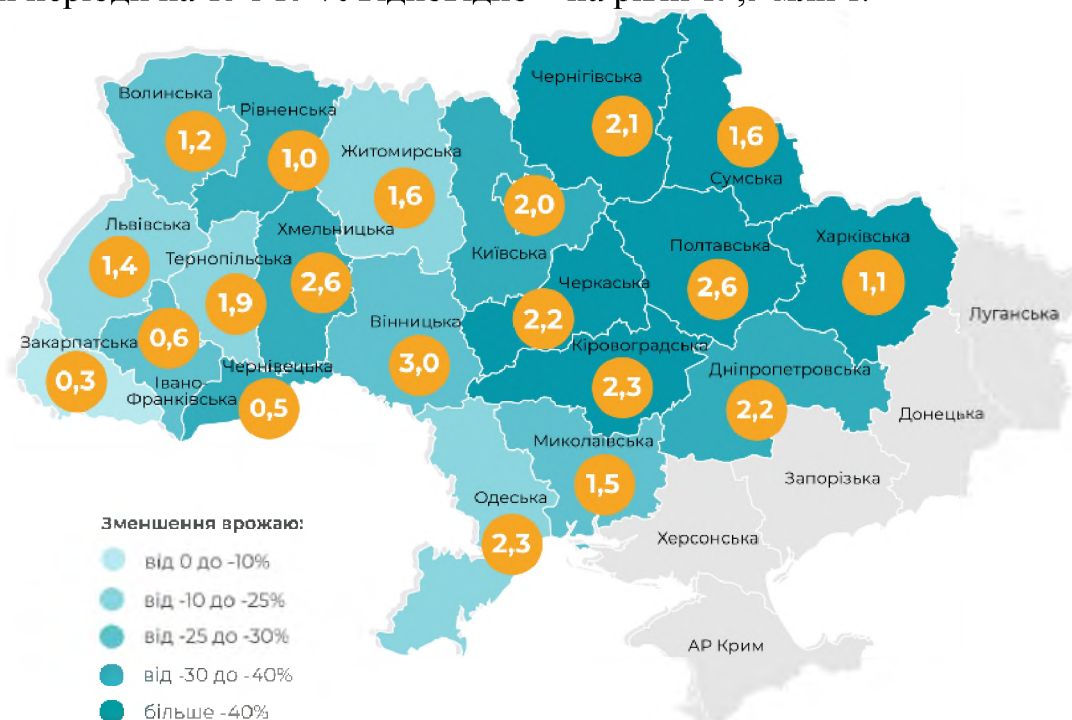

Рисунок 2. Прогноз валового збору зернових культур у 2023 році, млн т
Дані: [2]